ПОВОЄННА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВИ ЯК КАТЕГОРІЯ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

УДК 342.4:342.5
DOI https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2026-18.05

ІГОР ДЕЙНЕКО
аспірант кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна
ihor.deineko@uzhnu.edu.ua
ORCID: 0009–0000-0028-817X

Анотація. У статті здійснено теоретико-правове дослідження повоєнної трансформації держави як категорії сучасного конституційного права з урахуванням політичних, інституційних, соціально-економічних та безпекових змін, зумовлених повномасштабною збройною агресією проти України. Обґрунтовано, що припинення воєнних дій не означатиме автоматичного повернення держави до довоєнної моделі функціонування, оскільки наслідки війни визначатимуть подальший розвиток системи публічної влади, місцевого самоврядування, демократичних інститутів та механізмів забезпечення прав людини.

Проаналізовано співвідношення понять «конституційна реформа», «конституційна модернізація», «конституційна трансформація» та «трансформація держави». Установлено, що трансформація держави є ширшою категорією, яка охоплює сукупність політичних, інституційних, соціально-економічних, безпекових і правових перетворень, тоді як конституційна трансформація становить їхній нормативно-правовий та інституційний вимір. Доведено, що повоєнна трансформація не може ототожнюватися з відбудовою, оскільки передбачає не лише відновлення втраченого, а й формування якісно оновленої моделі функціонування держави. Визначено основні напрями повоєнної трансформації, серед яких – модернізація виборчого процесу, оновлення організації та функціонування публічної влади, розвиток місцевого самоврядування, поглиблення взаємодії держави і громадянського суспільства, посилення гарантій прав людини та реалізація євроінтеграційного курсу. Обґрунтовано необхідність адаптації демократичних механізмів до нових демографічних, територіальних і безпекових умов.

У результаті дослідження сформульовано положення про те, що повоєнна трансформація держави має розглядатися як самостійний напрям конституційно-правового осмислення сучасного розвитку української державності, який поєднує відновлення демократичних механізмів, інституційне оновлення, забезпечення прав людини, розвиток місцевого самоврядування та реалізацію європейського курсу. На основі аналізу проблематики зроблено висновок, що її кінцевим результатом має стати не відтворення довоєнної моделі держави, а формування демократичної, інституційно спроможної, людиноцентричної та європейсько орієнтованої моделі української державності, здатної забезпечувати належне функціонування публічної влади та реалізацію конституційних прав в умовах нової суспільно-політичної реальності.

Ключові слова: повоєнна трансформація держави; конституційна трансформація; конституційна реформа; конституційна модернізація; трансформація держави; публічна влада; місцеве самоврядування; децентралізація; демократичні інститути; громадянське суспільство; права і свободи людини; європейська інтеграція; повоєнне відновлення.

POST-WAR STATE TRANSFORMATION AS A CATEGORY OF MODERN CONSTITUTIONAL LAW

UDC 342.4:342.5
DOI https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2026-18.05

IHOR DEINEKO
Postgraduate Student at the Department of Constitutional Law
and Comparative Law, Faculty of Law,
State University "Uzhgorod National University", Ukraine
ihor.deineko@uzhnu.edu.ua
ORCID: 0009–0000-0028-817X

Abstract. The article presents a theoretical and legal study of the post-war transformation of the state as a category of modern constitutional law, considering the political, institutional, socio-economic,

and security-related changes resulting from the full-scale armed aggression against Ukraine. It is argued that the cessation of hostilities will not automatically lead to the state's return to its pre-war operational model, as the consequences of the war will shape the future development of the public authority system, local self-government, democratic institutions, and mechanisms for ensuring human rights.

The author analyzes the relationship between the concepts of «constitutional reform», «constitutional modernization», «constitutional transformation», and «state transformation». The research establishes that state transformation is a broader category encompassing a complex of political, institutional, socio-economic, security, and legal transformations, whereas constitutional transformation constitutes their normative-legal and institutional dimension. It is demonstrated that post-war transformation cannot be equated with reconstruction, as it entails not only restoring what was lost but also shaping a qualitatively renewed model of state functioning. The key directions for post-war transformation have been identified, including the modernization of the electoral process, the restructuring of public authority organization and functioning, the development of local self-government, the deepening of cooperation between the state and civil society, the strengthening of human rights guarantees, and the implementation of the European integration agenda. The author substantiates the need to adapt democratic mechanisms to new demographic, territorial, and security conditions.

The study formulates the proposition that the post-war transformation of the state should be viewed as a distinct area of constitutional-legal analysis regarding the modern development of Ukrainian statehood, encompassing the restoration of democratic mechanisms, institutional renewal, the safeguarding of human rights, the development of local self-government, and the implementation of the European integration course. Based on an analysis of the issues at hand, the conclusion is drawn that the ultimate outcome should not be the recreation of the pre-war state model, but rather the formation of a democratic, institutionally capable, people-centered, and European-oriented model of Ukrainian statehood – one capable of ensuring the proper functioning of public authority and the exercise of constitutional rights within the new socio-political reality.

Key words: post-war state transformation; constitutional transformation; constitutional reform; constitutional modernization; state transformation; public authority; local self-government; decentralization; democratic institutions; civil society; human rights and freedoms; European integration; post-war recovery.

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія проти України істотно змінила умови функціонування держави та суспільства. Воєнний стан зумовив зміну порядку здійснення окремих повноважень органів державної влади, обмеження реалізації окремих конституційних прав і свобод, зміну пріоритетів державної політики та посилення безпекового складника діяльності держави. Паралельно відбулися масштабні демографічні, територіальні, економічні та соціальні зміни, наслідки яких визначатимуть характер державного розвитку і після припинення воєнних дій. За таких умов постає питання про те, якими мають бути організація державної влади, система публічного управління, місцеве самоврядування, механізми демократичної участі та гарантії прав людини у нових суспільних реаліях. Повоєнний період передбачає те, що відбудова територій має супроводжуватися відновленням і подальшим розвитком державних інституцій, переглядом окремих управлінських механізмів, забезпеченням належного функціонування демократичних процедур та створенням умов для реалізації конституційних прав.

У сучасній конституційно-правовій доктрині відсутнє достатньо усталене розуміння повоєнної трансформації держави як самостійної категорії. У науковому дискурсі переважно досліджуються конституційна реформа, конституційна модернізація, конституційна трансформація, відновлення держави, реформування публічної влади та окремі напрями післявоєнної відбудови. Однак зазначені категорії не охоплюють у повному обсязі комплексних змін, яких зазнає держава внаслідок війни та які продовжуватимуть формувати її розвиток після припинення воєнного стану. Це зумовлює необхідність теоретичного осмислення співвідношення повоєнної трансформації держави з конституційними перетвореннями та визначення її самостійного змісту. Проблематика повоєнної трансформації безпосередньо пов'язана з подальшим функціонуванням демократичних інститутів. Одним із першочергових питань стане відновлення виборчого процесу після припинення дії воєнного стану. При цьому проведення виборів відбуватиметься за умов, які істотно відрізнятимуться від довоєнних, оскільки змінилися чисельність і структура населення, значна частина громадян перебуває за межами місця постійного проживання, частина територій зазнала окупації або значних руйнувань, а виборча інфраструктура та інформаційні системи потребуватимуть додаткового захисту. Не менш важливим є подальше функціонування системи публічної влади. Воєнний стан об'єктивно зумовив концентрацію управлінських ресурсів на питаннях оборони, національної безпеки та забезпечення державної стійкості.

Окремий вимір становить євроінтеграційна спрямованість майбутніх перетворень, адже європейська інтеграція України поступово набула значення системного орієнтира внутрішнього розвитку держави. У повоєнний період це передбачає подальше наближення національного законодавства до права Європейського Союзу, модернізацію публічної адміністрації, зміцнення демократичних інститутів, розвиток місцевого самоврядування та посилення гарантій прав людини. Проблема повоєнної трансформації держави полягає у визначенні змісту та меж якісних змін, яких потребує українська державність після завершення воєнних дій, а також у встановленні правових, інституційних і організаційних засад їх реалізації.

Оцінка ступеня наукового розроблення проблеми. Проблематика конституційних перетворень, модернізації та трансформації держави досліджувалася у працях вітчизняних науковців, зокрема: А. Антонова, О. Беліченко, Ю. О. Волошина, О. М. Діденка, Ю. В. Кривицького, А. Крусян, С. Курганського, А. Нємцева О. М. Пересади, О. Ромців, М. В. Савчина, В. Струтинської, О. Штирьова, які розкривали теоретико-правову природу конституційної реформи, модернізації конституційної системи та трансформаційних процесів у сучасній державі. Окремий напрям наукових досліджень становлять праці, присвячені функціонуванню українського конституціоналізму в умовах війни, трансформації публічного управління, розвитку місцевого самоврядування, децентралізації та подальшої європейської інтеграції України.

Водночас у сучасній конституційно-правовій доктрині переважає дослідження окремих складників трансформаційних процесів без комплексного розгляду їх взаємозв'язку саме у повоєнний період. Недостатньо розробленими залишаються питання визначення змісту та ознак повоєнної трансформації держави, її співвідношення з конституційною реформою, модернізацією та конституційною трансформацією, а також установлення її місця серед категорій сучасного конституційного права. Окремого наукового осмислення потребують напрями трансформації публічної влади, відновлення та модернізації виборчого процесу, розвитку місцевого самоврядування, взаємодії держави і громадянського суспільства, забезпечення прав людини та реалізації євроінтеграційного курсу України в умовах повоєнного розвитку. Відсутність комплексного доктринального підходу до зазначених питань зумовлює необхідність подальшого дослідження повоєнної трансформації держави як самостійної категорії сучасного конституційного права.

Метою дослідження є теоретико-правове обґрунтування повоєнної трансформації держави як категорії сучасного конституційного права, визначення її змісту, основних напрямів та особливостей реалізації в умовах зміни інституційних, політичних, соціально-економічних, безпекових і правових засад функціонування держави.

Завдання дослідження. Для реалізації поставленої мети визначено такі конкретні завдання: розкрити теоретико-правову сутність повоєнної трансформації держави та визначити її основні ознаки; визначити співвідношення повоєнної трансформації держави з конституційною реформою, модернізацією та конституційною трансформацією; дослідити вплив війни на трансформацію засад функціонування держави та визначити ключові напрями її розвитку у повоєнний період; охарактеризувати основні напрями оновлення виборчого процесу, публічної влади та місцевого самоврядування в умовах повоєнних перетворень; визначити значення євроінтеграційного виміру для формування оновленої моделі держави; сформулювати основні підходи до формування нової моделі української державності у повоєнний період.

Методологія дослідження ґрунтується на системному підході, який забезпечує комплексне розуміння повоєнної трансформації держави як сукупності взаємопов'язаних політичних, правових, інституційних та соціальних перетворень; формально-юридичному методі, що дає змогу дослідити конституційно-правові засади функціонування держави та їх подальше оновлення; порівняльно-правовому методі, який використовується для зіставлення наукових підходів і визначення євроінтеграційних орієнтирів трансформаційних процесів. Поєднання зазначених методів дає змогу визначити сутність і зміст повоєнної трансформації держави, встановити її співвідношення з конституційною трансформацією та обґрунтувати основні напрями формування оновленої моделі української державності.

Виклад основного матеріалу. В умовах глибоких суспільних та інституційних змін особливого значення набуває визначення характеру й спрямованості майбутніх перетворень, а також їхнього впливу на функціонування державного механізму. Для кращого доктринального осмислення даної

наукової проблематики необхідно визначити теоретичний зміст конституційної трансформації держави. У доктрині конституційного права суміжними та часто вживаними як взаємозамінні є категорії конституційної трансформації, конституційної реформи та конституційної модернізації, однак кожна з них має власне юридичне навантаження і функціональне призначення. Варто розрізняти ці поняття, оскільки це є хоча взаємопов'язані, але за своєю юридичною природою різні суспільні перетворення. Конституційну реформу доцільно розглядати як комплексний політико-правовий процес послідовного вдосконалення та трансформації конституційного законодавства, що передбачає внесення відповідних змін до тексту Конституції, розвиток конституційних правовідносин і конституційної правосвідомості, а також формування належного механізму охорони та забезпечення конституційного правопорядку, спрямованого на утвердження й подальший розвиток сучасного українського конституціоналізму [1].

Конституційна модернізація вважається відповіддю конституційної системи держави на суперечності та виклики, що виникають на певному етапі її розвитку, спрямовану на вдосконалення чинних інститутів публічної влади та адаптацію їх до актуальних суспільно-політичних умов. При цьому вона орієнтується насамперед на оптимізацію організації, функціонування та взаємодії органів публічної влади без зміни фундаментальних засад конституційного ладу [2].

Аналізуючи теоретичне поняття конституційної трансформації, варто відзначити його комплексний характер, що описує процес зміни існуючого конституційного ладу або окремих його складників на якісно інший стан та супроводжується відповідним оновленням механізмів здійснення державного управління і засад функціонування громадянського суспільства із подальшим нормативним закріпленням таких змін у конституції незалежно від форми її вираження. У цьому контексті конституційна трансформація відображає динаміку розвитку конституційної матерії та охоплює прийняття нового тексту Конституції України, внесення до неї відповідних змін та змістовне переосмислення конституційних норм у процесі їх офіційного тлумачення та практичної реалізації. Наслідком конституційної трансформації є зміна формально-юридичного змісту Конституції і власне реального стану конституційного ладу конституційно-правових відносин [3]. Варто наголосити, що повоєнну трансформацію держави не слід ототожнювати виключно з її відбудовою, оскільки остання передбачає переважно відновлення втраченого або пошкодженого, тоді як трансформація має якісно інший характер і спрямована на формування оновленої моделі функціонування держави відповідно до нових суспільних, політичних, безпекових та інституційних умов [4].

Усі зазначені процеси відносяться до конституційних змін, проте вони відображають різні форми конституційного розвитку, серед яких конституційна трансформація відображає динамічний, інтегративний та функціональний виміри конституційних змін [1]. Водночас характеристика конституційної трансформації як комплексного процесу потребує розгляду не лише крізь призму внутрішньої динаміки конституційного розвитку, а й у ширшому контексті загальних перетворень, що визначають напрями та особливості розвитку сучасної держави.

Повертаючись до теми дослідження, необхідно більше уваги приділити саме трансформації держави, яка є ширшим поняттям, аніж конституційна трансформація, та включає останню в себе. Трансформація держави охоплює не лише нормативно-правові зміни, зафіксовані в тексті Основного Закону чи галузевому законодавстві, а й глибинні перетворення політичного, соціально-економічного, безпекового та інституційного характеру. Конституційна трансформація є юридичним виразом цього процесу, адже вона не породжує суспільні зміни сама по собі, а лише легітимізує їх у правовому полі, надаючи їм ознак стабільності, системності й обов'язковості. Можна вважати конституційну трансформацію складовою частиною трансформації держави у цілому, адже конституційна трансформація характеризує передусім зміни у системі конституційного устрою та правового регулювання публічної влади, тоді як трансформація держави охоплює значно ширший комплекс суспільних перетворень, у межах якого конституційні зміни виступають їх правовою та інституційною основою.

Якщо поєднати трансформацію держави з вище визначеними положеннями, то тут спостерігається їх взаємозв'язок, за якого конституційна реформа, конституційна модернізація та конституційна трансформація виступають різними за характером і масштабом способами забезпечення розвитку держави. При цьому трансформація держави становить найбільш широку за своїм змістом категорію, оскільки охоплює сукупність структурних, інституційних, політичних, соціально-економічних та

правових змін, тоді як конституційні перетворення є їхніми нормативно-правовим та інституційним складниками.

Зазначений взаємозв'язок набуває особливого практичного значення саме в умовах повномасштабної збройної агресії, коли трансформаційні процеси охоплюють практично всі сфери державного і суспільного життя. В умовах воєнного стану трансформація держави відбувається у декількох напрямах, зокрема через зміну системи організації та функціонування органів державної влади, громадянського суспільства, захисту прав і свобод людини, політики та спрямованості держави, правосуддя. Ці напрями передують їх конституційному закріпленню і створюють підстави для подальшої конституційної реформи, покликаної закріпити фактично здійснені перетворення [5].

Насамперед варто розпочати з такого важливого напряму, який безпосередньо визначає легітимність публічної влади в повоєнний період, – виборчого процесу. Самі по собі вибори не можна вважати повоєнною трансформацією держави, оскільки вони існували до повномасштабного вторгнення, але в умовах воєнного стану були під конституційною забороною. Однак відновлення та модернізація виборчого процесу, що передбачатиме вдосконалення законодавства та створення належних гарантій реалізації виборчого права, мають стати складниками повоєнної трансформації. Постало питання щодо розроблення спеціального нормативно-правового акта, який має визначати особливості проведення повоєнних виборів, зокрема реалізації виборчого права для військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та виборців, котрі проживають на територіях, інфраструктура яких знищена, та інших важливих питань, які б регулювали механізм виборчого процесу. Окремим напрямом має стати забезпечення належної безпеки виборчого процесу, зокрема захисту виборчої інфраструктури, інформаційних систем та реєстру виборців від кіберзагроз і зовнішнього втручання. Повоєнне відновлення виборчого процесу не повинно зводитися до довоєнної практики, а має включати адаптацію до нових демографічних, територіальних, безпекових та інституційних реалій [6].

Відновлення виборчого процесу покликане забезпечити демократичну легітимацію публічної влади, проте наступним необхідним напрямом повоєнної трансформації має стати оновлення засад її організації та функціонування. Повоєнна трансформація держави неможлива без удосконалення інституційного складника, а саме самообмеження державної влади на користь прав і свобод людини в інтересах громадянського суспільства. Під час воєнного стану функціональна спрямованість органів державної влади коригується відповідно до його особливостей, зокрема їхня функціональна спрямованість в першу чергу зосереджується на відсічі збройній агресії, усуненні загрози небезпеки державній незалежності України та забезпеченні національної безпеки [7]. Публічне управління має бути відновлене на засадах європейських стандартів належного врядування, верховенства права, прозорості, підзвітності та поваги до прав людини. При цьому після припинення дії воєнного стану має відбутися повернення до повноцінного функціонування демократичних механізмів здійснення публічної влади, відновлення системи стримувань і противаг та посилення громадського контролю. Важливим напрямом має стати підвищення інституційної спроможності органів державної влади, їхньої професійності та відповідальності перед суспільством [4].

Варто звернути увагу на запропоновані О. Штирьовим та А. Антоновим напрями трансформації публічного управління. Одним із перших описується інституційний, що передбачає підвищення ефективності управління шляхом перебудови системи органів влади та впровадження багаторівневої моделі управління. Наступним напрямом трансформації автори визначають цифровий, який забезпечуватиме прозорість та зниження корупційних проявів через упровадження цифрового врядування. Значну увагу автори приділяють міжнародному напряму, який полягає в інтеграції у глобальні процеси та потребує імплементації міжнародних стандартів публічного управління. Також науковці визначають такі аспекти трансформації, як: економічний (залучення ресурсів для відбудови), децентралізаційний (посилення ролі громад у прийнятті рішень), людиноцентричний (орієнтація на потреби громадян), управлінський (перехід до результатоорієнтованого управління), безпековий (урахування воєнних ризиків у політиці) та інноваційний (упровадження нових управлінських рішень) [8].

Викладені напрями трансформації публічного управління засвідчують її комплексний, багатовекторний характер, що не обмежується виключно інституційною перебудовою органів влади, а передбачає й якісну зміну моделі їх взаємодії із суспільством. Тому окремим виміром повоєнної трансформації держави має стати переосмислення характеру взаємодії публічної влади та громадянського

суспільства. Досвід війни продемонстрував значний потенціал самоорганізації громадян, що створює передумови для подальшого інституційного закріплення механізмів громадської участі у формуванні та реалізації державної політики. У цьому аспекті повоєнна трансформація має передбачати перехід від переважно вертикальної моделі взаємодії до більш відкритої моделі публічного врядування [4].

Реалізація такої моделі публічного врядування неможлива без завершення реформи децентралізації, яка створює інституційне підґрунтя для розвитку місцевої демократії та посилення спроможності територіальних громад. В умовах повоєнного відновлення її значення зумовлюється необхідністю забезпечення ефективного управління на місцевому рівні, наближення публічних послуг до громадян та розширення можливостей територіальних громад самостійно визначати пріоритети свого розвитку. Водночас децентралізація має супроводжуватися чітким розмежуванням повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, належним ресурсним забезпеченням громад і посиленням механізмів контролю за використанням публічних ресурсів.

Указаний підхід узгоджується з позицією О. Ромціва та В. Струтинської, які акцентують увагу на необхідності завершення децентралізаційної реформи, яка була започаткована ще до повномасштабного вторгнення. Як зазначають автори, децентралізація має виступати одним із ключових механізмів відновлення територіальних громад, які зазнали пошкоджень або руйнувань унаслідок війни, та повинна забезпечувати належні передумови для їх сталого, демократичного та ефективного розвитку на місцевому рівні. Не можна не погодитися з тим, що для забезпечення самостійності та життєздатності громад у повоєнний період необхідно завершити цю реформу, адже лише посилене місцеве самоврядування здатне оперативно реагувати на соціальні виклики, що виникли внаслідок агресії [9].

Водночас інституційна трансформація публічної влади та розвиток місцевого самоврядування безпосередньо пов'язані з європейським вектором розвитку України, оскільки відповідність європейським стандартам поступово охоплює не лише зовнішньополітичну сферу, а й внутрішню організацію та функціонування держави. Відповідно до чого можна зробити висновок, що повоєнна трансформація держави і надалі матиме євроінтеграційний курс, який набуде стрімкішого розвитку через необхідність доведення європейському співтовариству бажання дотримуватися цінностей ЄС. Процес трансформації у цьому плані повинен включати реальну адаптацію національного законодавства до права ЄС, зокрема у сфері інтелектуальної власності, довкілля, соціальної політики та фінансового контролю [7]. Процес підписання Угоди про асоціацію з ЄС, який був призупинений через рішення тодішньої влади, що стало одним із безпосередніх чинників подальших подій Революції гідності та збройної агресії росії, має отримати новий імпульс у межах повоєнної трансформації держави. Європейська інтеграція України не може розглядатися виключно як зовнішньополітичний напрям, оскільки вона поступово перетворилася на визначальний орієнтир внутрішніх державних перетворень. У повоєнний період цей процес має набути системного характеру і включати в себе також інституційне реформування держави, зміцнення демократичних засад, забезпечення ефективності публічного управління та посилення гарантій прав і свобод людини.

Утім, повоєнна трансформація держави не вичерпується інституційними, безпековими та зовнішньополітичними вимірами – вона так само глибоко зачіпає соціально-гуманітарну сферу та механізми забезпечення і захисту прав людини. Повоєнна трансформація держави стосуватиметься також медичної сфери і не лише у напрямі підвищення якості надання медичних послуг та психологічної допомоги, а й у правовому значенні. Особливо варто звернути увагу на регулювання правового захисту осіб, які зазнали шкоди внаслідок неналежного надання медичної допомоги, для яких забезпечення належних гарантій захисту прав має стати одним із пріоритетних напрямів розвитку системи охорони здоров'я та важливою передумовою її ефективного функціонування в умовах повоєнного відновлення держави. Це передбачає подальше вдосконалення законодавчого регулювання у сфері медичних правовідносин, оптимізацію процедур розгляду скарг і вирішення спорів, посилення механізмів відшкодування завданої шкоди, підвищення рівня правової обізнаності всіх учасників медичних правовідносин [10]. Водночас такі зміни мають бути спрямовані не лише на усунення окремих недоліків правового регулювання, а й на формування ефективної системи гарантій реалізації права на охорону здоров'я, доступу до медичної допомоги та належного захисту прав пацієнтів. У цьому контексті повоєнна трансформація має забезпечити переорієнтацію державної політики на людиноцентричний підхід, за якого захист прав людини визначатиме зміст і спрямованість відповідних державних перетворень.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави розглядати повоєнну трансформацію держави як комплексний процес якісної зміни засад її функціонування, який не може бути зведений лише до відновлення зруйнованої інфраструктури чи повернення до довоєнних управлінських практик. Її сутність полягає у формуванні оновленої моделі держави, здатної функціонувати відповідно до нових політичних, соціально-економічних, інституційних та безпекових умов, сформованих унаслідок війни. Така трансформація охоплює зміни у системі публічної влади, державному управлінні, місцевому самоврядуванні, взаємодії держави і громадянського суспільства, забезпеченні прав людини та визначенні стратегічних напрямів розвитку держави.

Теоретичне розуміння повоєнної трансформації потребує її розмежування з конституційною реформою, модернізацією та трансформацією. Уже трансформація держави є ширшою категорією, яка охоплює політичні, інституційні, соціально-економічні та правові перетворення на відміну від конституційної трансформації, яка становить їх нормативно-правовий та інституційний вимір.

Повномасштабне вторгнення стало потужним чинником трансформації держави, оскільки зумовило істотну зміну механізмів здійснення публічної влади, державних пріоритетів та способів забезпечення прав людини. Тому повоєнний період має передбачати не просте повернення до довоєнного стану, а переосмислення інституційних і правових моделей, ефективність яких була перевірена умовами війни. Одними з першочергових напрямів у цьому контексті є відновлення та модернізація виборчого процесу як основи демократичної легітимації публічної влади. Системоутворюючим напрямом повоєнної трансформації є оновлення організації та функціонування публічної влади. Повоєнна трансформація України матиме виразний євроінтеграційний вимір, який не може розглядатися лише як напрям зовнішньої політики. Європейський курс має виступати системним орієнтиром внутрішніх перетворень, охоплюючи модернізацію публічної адміністрації, розвиток місцевого самоврядування, адаптацію національного законодавства до права Європейського Союзу, зміцнення демократичних інститутів та гарантій прав людини. Водночас трансформаційні процеси мають поширюватися на соціально-гуманітарну сферу, зокрема охорону здоров'я, забезпечення та захист прав людини.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Кривицький Ю. В. Конституційна реформа в системі суспільних і правових перетворень. *Нове українське право.* 2026. Вип. 2. С. 196–204. DOI: https://doi.org/10.51989/NUL.2026.2.23
2. Савчин М. В. Конституційна реформа. *Мала енциклопедія конституційного права* / Ш. Ю. Бошицький та ін. ; за заг. ред. Ю. Л. Бошицького. Київ : Кондор-Видавництво, 2012. С. 135–137.
3. Волошин Ю. О., Пересада О. М. Конституційна реформа та модернізація в сучасній державі в умовах європейської інтеграції: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 208 с.
4. Курганський С. Післявоєнна відбудова України: інституційні трансформації, роль громадянського суспільства та стратегія демократичного оновлення. *Вісник Львівського університету. Серія «Філософсько-політологічні студії».* 2025. Вип. 60. С. 337–344. DOI: https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.41
5. Крусян А. Український конституціоналізм в умовах війни: до постановки основних науково-практичних проблем та повоєнних тенденцій. *Український часопис конституційного права.* 2023. № 3. С. 16–28. DOI: https://doi.org/10.30970/jcl.3.2023.2
6. Діденко О. М. Щодо правової основи для проведення повоєнних виборів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. № 12. С. 55–58. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/9
7. Крусян А. Р. Науково-практична парадигма сучасного українського конституціоналізму: вплив реалій правового режиму воєнного стану та викликів повоєнного розвитку України. *Вісник НАН України.* 2024. № 4. С. 25–34. URL: https://share.google/EsPXm8OPfYt7PPxKx
8. Штирьов О., Антонов А. Трансформація публічного управління в Україні в умовах повоєнної відбудови. *Public Administration and Regional Development.* 2026. № 31. С. 353–373. URL: https://share.google/HPLe03GCWweNnFprO
9. Ромців О., Струтинська В. Завершення реформи децентралізації згідно зі стандартами ЄС у контексті післявоєнної відбудови України. *Управління ЄС та післявоєнні трансформації України :* матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 23 жовтня 2025 р. Львів : Львівська політехніка, 2025. С. 81–84. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/483/2025zbirnikzhan-mone.pdf
10. Беліченко О., Нємцев А. Особливості захисту конституційного права на охорону здоров'я в умовах трансформації України. *Управління ЄС та післявоєнні трансформації України :* матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 23 жовтня 2025 р. Львів : Львівська політехніка, 2025. С. 88–91. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/483/2025zbirnikzhan-mone.pdf

REFERENCES

1. Kryvytskyi, Yu. V. (2026). Konstytutsiina reforma v systemi suspilnykh i pravovykh peretvoren [Constitutional Reform in the System of Social and Legal Transformations]. *Nove ukrainske pravo,* 2, 196–204. [in Ukrainian].

2. Savchyn, M. V. (2012). Konstytutsiina reforma [Constitutional Reform]. *Mala entsyklopediia konstytutsiinoho prava* / Sh. Yu. Boshytskyi et al.; edited by Yu. L. Boshytskyi. Kyiv: Kondor-Vydavnytstvo, pp. 135–137 [in Ukrainian].

3. Voloshyn, Yu. O., Peresada, O. M. (2013). Konstytutsiina reforma ta modernizatsiia v suchasnii derzhavi v umovakh yevropeiskoi intehratsii: problemy teorii ta praktyky [Constitutional Reform and Modernization in the Modern State under European Integration: Problems of Theory and Practice]. Odesa: Feniks. 208 p. [in Ukrainian].

4. Kurhanskyi, S. (2025). Pisliavoienna vidbudova Ukrainy: instytutsiini transformatsii, rol hromadianskoho suspilstva ta stratehiia demokratychnoho onovlennia [Postwar Reconstruction of Ukraine: Institutional Transformations, the Role of Civil Society and the Strategy of Democratic Renewal]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia filos.-politoloh. Studii,* 60, 337–344. [in Ukrainian].

5. Krusian, A. (2023). Ukrainskyi konstytutsionalizm v umovakh viiny: do postanovky osnovnykh naukovo-praktychnykh problem ta povoiennykh tendentsii [Ukrainian Constitutionalism in the Conditions of War: Towards the Formulation of the Main Scientific and Practical Problems and Postwar Trends]. *Ukrainskyi chasopys konstytutsiinoho prava,* 3, 16–28. [in Ukrainian].

6. Didenko, O. M. (2023). Shchodo pravovoi osnovy dlia provedennia povoiennykh vyboriv v Ukraini [On the Legal Basis for Conducting Postwar Elections in Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal,* 12, 55–58. [in Ukrainian].

7. Krusian, A. R. (2024). Naukovo-praktychna paradyhma suchasnoho ukrainskoho konstytutsionalizmu: vplyv realii pravovoho rezhymu voiennoho stanu ta vyklykiv povoiennoho rozvytku Ukrainy [Scientific and Practical Paradigm of Modern Ukrainian Constitutionalism: The Impact of the Realities of Martial Law and the Challenges of Ukraine's Postwar Development]. *Visnyk NAN Ukrainy,* 4, 25–34. Retrieved from: https://share.google/EsPXm8OPfYt7PPxKx [in Ukrainian].

8. Shtyrov, O., Antonov, A. (2026). Transformatsiia publichnoho upravlinnia v Ukraini v umovakh povoiennoi vidbudovy [Transformation of Public Administration in Ukraine in the Context of Postwar Reconstruction]. *Public Administration and Regional Development,* 31, 353–373. Retrieved from: https://share.google/HPLe03GCWweNnFprO [in Ukrainian].

9. Romtsiv, O., Strutynska, V. (2025). Zavershennia reformy detsentralizatsii zghidno standartiv YeS v konteksti pisliavoiennoi vidbudovy Ukrainy [Completion of the Decentralization Reform in Accordance with EU Standards in the Context of Ukraine's Postwar Reconstruction]. Upravlinnia YeS ta pisliavoienni transformatsii Ukrainy: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Lviv, October 23, 2025). Lviv: Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika», pp. 81–84. Retrieved from: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/483/2025zbirnikzhan-mone.pdf [in Ukrainian].

10. Belichenko, O., Niemtsev, A. (2025). Osoblyvosti zakhystu konstytutsiinoho prava na okhoronu zdorovia v umovakh transformatsii Ukrainy [Features of the Protection of the Constitutional Right to Health Care in the Context of Ukraine's Transformation]. Upravlinnia YeS ta pisliavoienni transformatsii Ukrainy: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Lviv, October 23, 2025). Lviv: Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika», pp. 88–91. Retrieved from: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/483/2025zbirnikzhan-mone.pdf [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 18.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 09.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026